

О'QITISHNING ZAMONAVIY USULLARDA YONDASHUV

Ixtiyorbek Norov

Nukus DPI O'zbek tili kafedrası

Yondashuv bu o'qitish va o'rganishga qarashning bir usuli. Har qanday tilni o'rgatish yondashuvi asosida til nima ekanligini va uni qanday o'rganish mumkinligi to'g'risida nazariy qarash mavjud. Yondashuv o'quvchilarni o'rganishga yordam beradigan sinf mashg'ulotlari yoki metodlaridan foydalanadigan usullarni, biror narsani o'rgatish usulini keltirib chiqaradi.

Kommunikativ yondashuv - bu tilni o'qitishning eng taniqli hozirgi yondashuvi. Vazifalar asosida o'qitish - bu u bilan bog'liq bo'lgan metodologiya. Boshqa yondashuvlarga kognitiv-kodli yondashuv va og'zaki-og'zaki yondashuv (audiolingual usul) kiradi.

Zamonaviy til sinfidagi o'quvchilar ko'pincha "eklektik yondashuv" deb nomlangan turli usullar / yondashuvlardan olingan texnikalar orqali o'rganadilar. O'qituvchilar o'z o'quvchilarining turli ehtiyojlariga qarab turli xil yondashuvlardan texnikalarni tanlaydilar. Aksariyat darsliklarda usul va usullar shu tarzda aralashtiriladi.

Tilni o'rganish yoki o'qitishni shakl-shakldan ma'noga asoslangan yondashuvga rivojlantirish, qat'iy uslubdan eklektik yondashuvga o'tish, o'qituvchidan o'quvchilarga yo'naltirilgan sinflarga o'tish, bularning barchasi keng muddatli kommunikativ yondashuv ostida amalga oshiriladi. Kommunikativ yondashuv ingliz tilini o'qitishning so'nggi va eng yangi uslubidir. Ushbu yondashuv tildan foydalanishga katta ahamiyat beradi. Bu o'quvchilarga o'z g'oyalarini yanada yaxshiroq etkazish imkoniyatini beradi. Ijtimoiy tilshunoslar Dell Keyms ushbu yondashuvni targ'ib qildilar. Unga ko'ra tilni o'qitishning maqsadi kommunikativ kompetentsiyadir. Ushbu yondashuvda quyidagi materiallar qo'llaniladi; so'rash, xabar berish, yoqtirish va yoqmasliklarini ifoda etish kabi turli xil funktsiyalar; vaqt, joylashish va davomiylik tushunchalari va boshqalar;

Kommunikativ kompetensiya nafaqat grammatik jihatdan to'g'ri jumla hosil qilish uchun tilning grammatik qoidalarini qo'llaydi, balki bu jummalarni qachon va qaerda ishlatilishini ham biladi - boshqacha qilib aytganda, ularni to'g'ri ishlatish.

Yondashuvning xususiyatlari

Kommunikativ yondashuv barcha o'quvchilarni kommunikativ kompetensiyani egallashga, ya'ni tildan to'g'ri va to'g'ri foydalanishga qaratilgan. Asosiy e'tibor o'quvchiga qaratilgan bo'lib, o'qituvchi faqat yordamchi hisoblanadi. Kommunikativ o'quv va o'quv dasturlarini tayyorlash uchun ehtiyojni tahlil qilish va rejalashtirishga asoslanadi. Bu tildan qanday foydalanish va tilning funktsional foydaliligi tushunchasiga asoslanadi. Bu grammatika va tilni struktura sifatida emas, balki

foydalanishda tilga ahamiyat berish uchun kamroq stressni keltirib chiqaradi. Bu tilning hayotiy vaziyat va sharoitlarda ma'nosini anglatadigan tilning semantik maqsadiga e'tibor beradi. Gapirish va yozish qobiliyatlari kommunikativ yondashuvga kiritilgan. Bu o'quvchilar o'z fikrlarini dialog, munozara, munozara,

Kommunikativ yondashuvning afzalliklari:

1. Kommunikativ yondashuvning afzalliklari o'quvchilar o'rtasida nutq qobiliyatini rivojlantirishdir.

2. U turli xil ifoda usullarini o'rgatadi.

3. Ushbu yondashuv amaliy yordam dasturiga asoslangan.

4. Bu tilning funktsional qiymatiga ko'proq stress keltiradi.

5. Bu o'quvchilarga o'z fikrlarini sinf xonasida va tashqarisida etkazish imkoniyatini beradi.

Kommunikativ yondashuvning kamchiliklari:

1. Ushbu yondashuv grammatika va tuzilmalarni e'tiborsiz qoldiradi.

2. Hozircha u to'g'ri va ilmiy ishlab chiqilmagan.

3. Bu yangi yondashuv bo'lib, uni maktablarda tilni o'rgatish uchun qo'llash va sinab ko'rish kerak.

4. Ushbu yondashuvning amaliy foydasi hali tasdiqlanmagan.

5. Ingliz tilini o'qitish uchun o'qitilgan o'qituvchilar ushbu usulda mavjud emas.

6. O'quvchilar muloqot qilish uchun tegishli muhitga ega emaslar.

Kommunikativ yondashuvda axborotni bo'shatish vazifalari kabi usullardan foydalaniladi. Axborot bo'shligi bir kishi boshqasi bilmagan narsani biladigan vaziyatda yuzaga keladi. Sinfda ishlatiladigan bo'shliq vazifasi - til o'yinlari, rol o'ynash, matn tartibini tiklash va boshqalar.

Ushbu yondashuvda o'qituvchi endi tilshunoslik sinfida bo'ladigan narsalarning yagona hakami va boshqaruvchisi sifatida qaralmaydi. O'quvchining mustaqil maqomi to'liq qabul qilinadi. Kommunikativ yondashuv sinf o'qituvchisi uchun ularning o'qitish uslubi va munosabati nuqtai nazaridan ta'sir qiladi. Shunday qilib, kommunikativ yondashuv o'quvchilar o'rtasida til qobiliyatini rivojlantirishning samarali usuli bo'lishi mumkin. O'qitishning audio-lingvistik usuli Ikkinchi Jahon urushi paytida "Armiya usuli" nomi bilan mashhur bo'lganida paydo bo'lgan. U "Oral og'zaki yondashuv" deb ham ataladi. U tilning strukturaviy qarashiga va tilni o'rganishning bixevioteristik nazariyasiga asoslanadi. Tilni o'qitishda audiolingual yondashuv Direct Method bilan juda ko'p o'xshashliklarga ega. Ikkalasi ham Grammatik tarjima uslubidagi kamchiliklarga qarshi reaksiya sifatida qaraldi, ikkalasi ham ona tilidan foydalanishni rad etishdi va nutq va tinglash qobiliyatlari o'qish va yozish qobiliyatlaridan oldinroq bo'lganligini ta'kidladilar. Ammo ba'zi bir farqlar ham mavjud. To'g'ridan-to'g'ri usul

lug'atni o'rgatishni ta'kidladi, audiolingual yondashuv esa grammatik mashqlarga qaratildi. Tilga strukturaviy ko'rinish - bu audio-lingvistik usulning ko'rinishi. Ushbu yondashuv hozirgi paytda til elementlarining bir-biri bilan, ya'ni "diaxronik" emas, balki "sinxron" bilan qanday bog'liqligini tekshirishga qaratilgan. Shuningdek, lingvistik belgilar belgi (so'zning tovush namunasi) va bildirilgan (so'zning tushunchasi yoki ma'nosi) ikki qismdan iborat ekanligi ta'kidlandi. Tilni o'rganish ishlashni tavsiflashga qaratilgan, "shartli ravishda ozod qilish", chunki bu tilning yagona kuzatiladigan qismidir. Bixeviorizm Bixeviorizm - bu organizmlar qiladigan barcha narsalar, shu jumladan harakat qilish, fikrlash va his qilish kabi xatti-harakatlar sifatida qabul qilinishi va qabul qilinishi kerak degan fikrga asoslangan psixologiya falsafasi. Bu egilish assotsiatsiyalar, odatlarni shakllantirish va kuchaytirish orqali sodir bo'ladi deb ta'kidlaydi. Qachonki o'quvchi kerakli xatti-harakatni keltirib chiqarsa va ijobiy tarzda kuchaytirilsa, ehtimol xatti-harakatlar yana paydo bo'lishi mumkin. Ob'ektiv audiolingual usuli to'g'ri talaffuz va grammatika, grammatika naqshlar bilan foydalanish nutq vaziyatlarda tez va aniq javob berish qobiliyati va etarli so'z ilmi. Tilning qurilish bloklarini o'zlashtirish va ularni birlashtirish qoidalarini o'rganishga alohida urg'u berildi. O'quv tuzilmasi yoki grammatika o'quvchining boshlang'ich nuqtasi ekanligiga ishonishgan. Bu erda uslubning ba'zi xususiyatlari mavjud: tilni o'rganish odat tusiga kiradi, xatolar yomon va ularga yo'l qo'ymaslik kerak, chunki ular yomon odatlar deb hisoblanadi, agar til ko'nikmalari avval og'zaki ravishda taqdim etilsa, keyin yozma shaklda bo'lsa, samaraliroq o'rganiladi, taqqoslash tilni o'rganish uchun tahlildan ko'ra yaxshiroq asosdir, so'zlarning ma'nolarini faqat lingvistik va madaniy sharoitda o'rganish mumkin. Asosiy mashg'ulotlar dialoglarni ovoz chiqarib o'qish, namuna jumllarini takrorlash va burg'ulashni o'z ichiga oladi. Dialogdagi asosiy tuzilmalar har xil turdagi mashqlarni bajarish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Sinfdagi darslar o'quvchilar tomonidan o'qituvchiga to'g'ri taqlid qilishga qaratilgan. O'quvchilar nafaqat to'g'ri natijani kutishlari, balki to'g'ri talaffuzga ham e'tibor berishadi. Garchi foydalanishda to'g'ri grammatika kutilsa-da, aniq grammatik ko'rsatma berilmaydi. Bu induktiv tarzda o'qitiladi. Bundan tashqari, maqsadli til sinfdan qo'llaniladigan yagona tildir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirov, Q. (2022). Oliy ta'limda g'oyaviy tarbiya orqali talabalar imijini shakllantirish tamoyillari. Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендирий.
2. ABDULLAYEV, S. FRAZEOLOGIZMLAR-MUHIM TIL BIRLIGI SIFATIDA. АКТУАЛЬНЫЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ Учредители: Общественная организация" Институт социальной трансформации", 19-21.

3. Abdullayev, S., & Abdullayev, O. (2023). O 'ZBEK VA QORAQALPOQ TILLARIDA IQTISODIYOT SOHASIGA DOIR ZAMONAVIY LEKSIKA. Talqin va tadqiqotlar, 1(31).
4. Dautbayevich, A. S. (2021). The Expression of the Symbolic Phrases" to Think" in Uzbek-Karakalpak Literary Text. International Journal on Integrated Education, 4(10), 57-58.
5. Davletov, B. (2021). Traditions of eastern classical poetry in the literature of turkic languages. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(5), 15-18.
6. Allambergenovich, K. G. (2021). Use of the kazakh language in karakalpakstan. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(5), 279-284.
7. Allamberganovich, K. G. (2019). BILINGUALISM AND POLYLINGUALISM IN THE CASE OF THE LANGUAGES IN THE REPUBLIC OF KARAKALPAKSTAN. ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies, 8(9), 32-41.
8. Abdullayev, X., & Boltaboyev, O. (2020). THE PSYCHOLOGICAL FUNCTION OF MONOLOGUES IN HISTORICAL NOVELS (ON THE EXAMPLE OF PIRIMKUL KADYROV'S NOVEL" PASSAGE OF GENERATIONS"). Интернаука, 46(175 часть 2), 50.
9. Allambergenov, H. (2023). Innovative ways to teach the life and work of Rashod Nuri Guntekin in literary education. The Peerian Journal, 18, 25-29.
10. Kamolovich, A. H. (2018). Some Scientific Observations About Unnatural Symbols in the Folklore. ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies, 7(6), 73-79.
11. Shamsiev, F. M., Atajanov, X. P., Musajanova, R. A., Yakubov, D. M., & Bekchanov, B. G. (2021). STATE OF IMMUNE STATUS AND CYTOKINE PROFILE IN CHILDREN WITH CYSTIC FIBROSIS. 湖南大学学报 (自然科学版), 48(11).
12. Юсупова, У. У., & Матмуратова, С. О. (2022). Состояние Системы Гемостаза И Интерлейкинов У Детей С Острой Пневмонией Проживающих В Экологически Неблагоприятной Зоне Республики Узбекистан. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 3(2), 309-318.
13. Юсупова, У. У., & Бобомуратов, Т. А. (2021). АСПЕКТЫ КЛИНИЧЕСКОГО ЛАБОРАТОРНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ДАННЫХ У ДЕТЕЙ С ОСТРЫЙ ПНЕВМОНИЙ В ЗОНЕ ЮЖНОГО ПРИАРАЛЬЯ. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 2(3), 113-117.
14. Юсупова, М. А., Джуманиязова, Г. М., & Ходжаева, З. К. (2017). Сравнительная оценка методов диагностики болезней шейки матки у беременных. Research'n Practical Medicine Journal, (S2), 105.
15. Nazarova, M. B., & Dilorom, B. A. (2023). STUDY OF THE MORPHOLOGICAL CONDITION OF THE LIVER OF THE CHILD BORN IN THE CONDITIONS

OF CHRONIC TOXIC HEPATITIS. Academic research in educational sciences, (1), 220-224.

16. Azizov, B. M., Isroilov, B. A., Nazarova, M. B., & Zikiryoieva, K. F. (2021). THE INFLUENCE OF THE SEED QUALITY ON THE THICKNESS AND YIELD OF AUTUMN WHEAT GRAIN. THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука, (9), 741-743.

